

אל תביטו לאחור? אשת לוט במקרא במדרש ובספרות העברית החדשה

עדיאל כהן

adielmster@gmail.com

חזקוני בראשית יט, כו

דבר אחר: ותבט אשתו מאחוריו ותהי כל הארץ נציב מלח, שכן: "גפרית ומלח שרפה כל ארצה" [דברים כט כב: "גִּפְרִית וּמֶלַח שָׂרְפָה כָּל אֶרֶץ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יֵעָלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמֵהֶפְכֶת סֹדֶם וְעַמֹּרָה אֲדָמָה וְצִבְיִים"]. "אֲשֶׁר הִפְךָ ה' בְּאֶפְסוֹ וּבְחֻמָּתוֹ

רבי יוסף בכור שור

המלט על נפשך, אל תבט אחריך – כלומר, רוץ מהרה ואל תביט אחריך, כאדם שאומר לחבירו 'נבו"ש אלי"ץ מיאה דגרדינט"א' (=אל תלכו בהביטכם בי), אלא מהרו ללכת, כי הענן עולה ובו גפרית ואש ומתפשט על הארץ כמו ענן הגשמים, ואם ידביק אתכם הרי אתם מתים... ותבט אשתו – הייתה מבטת, מתאחרת, שלא הייתה ממחרת לילך, מיש"א אלו"ט דגרדוט"א (=אלא הולכת ומבטת), עד שנשארה מאחוריו והדביקתה הענן הנפשט, ונפרש עליה מן הגפרית ומן המלח, כי במקום שנופלת גפרית נופל מלח עמו, שנאמר 'גפרית ומלח שרפה' וגו', ותהי נציב מלח – כלומר מצבה ותל, שכולה נפל עליה מלח, שלא היה נראה שמעולם הייתה שם אשה, שהייתה מכוסה כולה, ונראה שיש שם תל מלח - לפי פשוטו של הפסוק. אבל העולם אומרים כי גופה נהפך להיות מלח, ועדיין נראית בארץ היא

(רמב"ן בראשית פרק יט פסוק יז) פרשת וירא

וקרוב אני לומר, כי בהשחית ה' את הערים האלה היה המלאך המשחית עומד בין הארץ ובין השמים נראה בלהב האש, כענין במלאך המשחית אשר ראה דוד (דהי"א כא טז), ולכן אסר להן ההבטה ובפרקי דרבי אליעזר (כה) כענין הזה, אמרו להם, אל תביטו לאחורכם שהרי ירדה שכינתו של הקדוש ברוך הוא להמטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש. עירית אשתו של לוט נכמרו רחמיה על בנותיה הנשואות בסדום, והביטה לאחריה לראות אם הולכות הן אחריה וראתה אחורי השכינה ונעשית נציב מלח

מדרש רבה נא ה

ותבט אשתו מאחוריו - ר' יצחק אמר שחטאה במלח, באותו הלילה שבאו המלאכים אל לוט מה היא עושה הולכת אל כל שכנותיה ואומרת להן: "תנו לי מלח שיש לנו אורחים!" והיא מכוונת שיכירו בהן אנשי העיר, על כן '-. 'ותהי נציב מלח

מדרש תנחומא (בובר) פרשת וירא סימן ח

מהו "ירע שְׂרִיד בְּאֶהְלוֹ" (איוב כ כו)? שאפילו שריד אחד שנשתייר מהם, משם רעת הרעה באוהלו. ואיזהו? זה "עידית אשתו של לוט, שנאמר: "ותבט אשתו מאחוריו ותהי נציב מלח

תרגום ירושלמי על בראשית יט, כו

אשת לוט, שהיתה מבנות הסדומיים, נסתכלה מאחריה לראות מה היה בסופו של בית אביה ונעשתה נציב מלח

יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, א: 203

ואשתו של לוט הייתה פונה תכופות בשעת הבריחה לצד העיר, תאבה לדעת מה מתרחש מסביב לה, על אף האיסור שאסר אלוהים לעשות זאת, (ולפיכך) נהפכה לנציב מלח. אני ראיתי את זה והוא קיים עוד כיום

פרקי דרבי אליעזר (היגר), חורב פרק כה

עירית אשתו של לוט נכמרו רחמיה על בנותיה הנשואות והביטה לאחריה לראות אם הולכות אחריה אם לא, וראת אחורי השכינה, ונעשית נציב מלח, ועדין היא עומדת. כל היום לוחכים אותה השורים ויורדת על רגליה, ובבקר צומחת

בראשית רבה (וילנא) פרשה נ

ד"א כי על כן באו בצל קורתי מלמד שהטתה את הבית עליהם א"ל אם בעית מקבלתון קבל בחלקך.] = אמרה [לו אם רוצה אתה לקבלם, קבלם בחלקך

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד א

תנו רבנן: הרואה מעברות הים, ומעברות הירדן... ואשתו של לוט, וחומת יריחו שנבלעה במקומה - על כולן צריך שיתן הודאה ושבח לפני המקום

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד ב

ואשתו של לוט - שנאמר +בראשית י"ט+: ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח. וחומת יריחו שנבלעה - דכתיב: +יהושע ו' ו' ותפל החומה תחתיה
- !בשלמא כולהו - ניסא, אלא אשתו של לוט, פורענותא הוא
- דאמר ברוך דיין האמת
- !והא הודאה ושבח קתני
תני: על לוט ועל אשתו מברכים שתיים, על אשתו אומר: ברוך דיין האמת
ועל לוט אומר: ברוך זוכר את הצדיקים

אשת לוט/ משה דור

אשת לוט הסתכלה אחורה והפכה נציב מלח. למה הסתכלה? האם מפני תשוקת התאבדות בלתי ניתנת לכיבוש – בעל שיכור ללא תקנה ושתי בנות דעתניות – או שמא מפני הכיסופים למחוז-המולדת הישן, העולה בלהבות? זאת לא נדע

העוברים בחוף ים המוות יוכלו גם היום להבחין אם יתאמצו – ואולי רק ידמו כך בנפשם – במשהו כגון תוי-פנים שחוקים אצל נציב המלח המהולל ההוא. מכל מקום, הלקח לא נלמד: מאנשים רבים מדי נבצר להתגבר

על הדחיפה להסתכל אחורה וכיוצא

בזה זרועה ארצנו שדרות של נציבי

מלח, אנדרטאות צחורות, כמו פסלים מעשה

ידי רוֹדֵן, שעל פניהם קפאה ארשת

– געגועים, חימה, יאוש, תקוה או קבלת-הדין
אבל תמיד צובטת לשונות במליחותה

יוחאי אופנהיימר, יום זכרון לסדום ועמורה

מי שְׁכַרְח מְשֵׁם עִם הַמִּבְּט קְדִימָה
לְעֵתִיד, לֹא מְעַנֵּן אוֹתוֹ
אַרְכִּיּוֹן שֶׁל תְּמוּנֹת זִנְעָה; מִמְרַפֶּסֶת
חֲדָשָׁה בֵּין שְׁכוּנִים הוּא יִשְׁקִיף,
פְּרִי רְחוּץ וְאַגְלֵי קֶר יְסִיחוּ דַעְתּוֹ
מִיּוֹם חֲמִסִּין אֵשׁ וְגִפְרִית, נְעֲלֵי בֵּית נֹחַת
יִשְׁפִּיחוּ אֶת הָרִיצָה עִם מְזוּדוֹת בֵּיד,

הָעֶבֶר שְׁלוֹ זֶה גּוֹשׁ מְלַח
חֶסֶר תְּנוּעָה, וְעֵתִידוֹ – קִבְּיַת סֶכֶר
מֵהוּלָה בְּכָל מִשְׁקָה

[אשת לוט נועלת]

אֶשֶׁת לוֹט
נוֹעֵלֶת סַנְדְּלִים שֶׁל עוֹר
עַל רַגְלֵי הַמֶּלַח שְׁלָה
עוֹטֶפֶת אֶת גּוֹ הַגִּפְרִית
בְּבִגְדֵי שֵׁשׁ
הוֹלֶכֶת לְחַפֵּשׂ אֶת הָעוֹלָם
שְׁנֹטֵשׁ אוֹתָהּ
מִפְּנֵה מִבְּטָה
לְכוּן הַמֶּתֶר.
הַפְּרָחִים נוֹבְלִים מִיַּד לְמַגֵּעַ אֶצְבְּעוֹתֶיהָ.
הַדְּמָעוֹת שְׁלָה יוֹתֵר מְלוּחֹת
מִשָּׁל אַחֲרִים.
בְּלִילוֹת הִיא נְצִיב
שֶׁשׁוּב יִנְטֵשׁ בְּשִׁקְטָה שֶׁל גְּבִישִׁים.

גלית חזן-רוקם. [כמו אשת לוט]: [אשת לוט נועלת].
אשת לוט, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1989, עמ' 13, 20.
חזרו ונכללו: מלכה שקד, עמ' 400-401.

גלית חזן-רוקם [כמו אשת לוט]

כְּמוֹ אֶשֶׁת לוֹט
לְהִסְתוּבֵב אַחַת וְלֹא עוֹד אֶל הָאֵשׁ וְהַגִּפְרִית
וְאַחַר כֵּן לְחֹזוֹת בַּחלוּף הָעֵדָנִים
בְּהִתְחַלְפוֹת הָאֲבָנִים וְהַהָרִים
בְּהִתְהַדֵּק הַמִּדְבָּר אֶל תְּבִנִיתוֹ
בְּשׁוּב הַמַּיִם מִן הַיָּם אֶל הָרְקִיעַ

כְּמוֹ אֶשֶׁת לוֹט
לְשַׁלַּח מִבֶּטֶט אַחֲרוֹן אֶל הַר הַגֶּעֶשׁ
וְאַחַר כֵּן לְסַגֵּד לְכַבּוֹי הַלְעוֹת
לְהַרְגֵּעַ הָרַעְשִׁים
לְאֲבָנִים הַמְצַמִּיחוֹת דְּמָמָה

כְּמוֹ אֶשֶׁת לוֹט
לְחַדֵּל מִן הַמְנוּסָה
לְהִשְׁתַּקֵּעַ בְּבִדּוּת שְׁבִין רְקִיעַ וּמִדְבָּר –
אֵינְנִי מְנוּסָה.

